

country. In this paper he dynamics of the secondary professional education in Transcarpathia of Soviet and post-Soviet times. The main attention is paid to the analysis of statistical data of study period.

Key words: education, cultural level, social and economic development, market, highly qualified specialists, teaching staff, teaching process, educational institution, work activities, school, general and professional development, high school, higher education, information technology, economic development.

УДК: 372.47

Любченко Інна Іванівна,
кандидат педагогічних наук,
Уманський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Т. Г. Шевченка

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

В статті проаналізовано роботу з впровадження логіко-математичного розвитку в дошкільному навчальному закладі за допомогою інноваційної діяльності. Формування особистості дитини, навчання дітей творчо мислити, виховання активного ставлення до здобуття знань, розвиток їх інтелектуальних і творчих здібностей, логічного мислення, моральний розвиток, патріотизм, засвоєння етичних норм – завдання, важливість яких визначається вимогами часу.

Ключові слова: інноваційна діяльність, дошкільний навчальний заклад, логіко-математичний розвиток, мислення, логічне мислення, старші дошкільники.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку освіти в Україні відображає зміни в соціально-економічному та політичному житті. Основні напрями розвитку освіти, що визначені «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки», Базовим компонентом дошкільної освіти, Законом України «Про дошкільну освіту», передбачають модернізацію системи освіти в усіх її галузях. Завдання модернізації освіти визначають: відхід від авторитарної педагогіки; створення умов для формування активної, відповідальної, творчо мислячої особистості, здатної до самоосвіти та саморозвитку; забезпечення умов для реалізації та самореалізації сутнісних сил дитини у різних видах її діяльності, розвитку її логічного мислення.

На сучасному етапі розвитку системи дошкільної освіти найбільшої вагомості набула потреба пошуку нових форм виховання і навчання, яка сприяла б особистісному зростанню дошкільника. Формування особистості дитини, навчання дітей творчо мислити, виховання активного ставлення до здобуття знань, розвиток їх інтелектуальних і творчих здібностей, логічного мислення, моральний розвиток, патріотизм, засвоєння етичних норм – завдання, важливість яких визначається вимогами часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічні аспекти проблеми формування логічного мислення висвітлено в дослідженнях Л. Арістової, Д. Вількеєва, М. Данилова, Л. Доблаєва, Б. Коротяєва, І. Лернера, Р. Павелківа, В. Паламарчука, П. Підкасистого, Н. Половнікової, О. Савченко, В. Тюріної, І. Федоренка. Проблемні формування прийомів розумової, в тому числі і логічної діяльності, присвячені праці С. Іванова, Є. Кабанової-Меллер, Н. Менчинської, В.І. Решетникова, І. Стеценка, Н. Талізної, А. Усової.

Мета статті – проаналізувати роботу з впровадження логіко-математичного розвитку дітей у дошкільному навчальному закладі за допомогою

інноваційної діяльності.

Результати дослідження. Протягом дошкільного віку закладається фундамент інтелекту. Починається розвиватися і понятійне мислення. Переважання певної форми мислення залежить від сформованості розумових операцій. Для розвитку образних форм мислення істотне значення має формування та вдосконалення одиничних образів і системи уявлень, уміння оперувати образами, уявляти об'єкт у різних положеннях. У практичній діяльності дошкільника виділяються і набувають відносної самостійності особливі внутрішні мислительні процеси, які передбачають і визначають виконання зовнішніх предметних дій, спрямованих на досягнення необхідного практичного результату. У своєму мисленні дошкільники вже опираються не тільки на враження від предметів, які вони сприймають у певний момент і у відношенні яких вони зараз діють, але ґрунтуються також на уявленнях про те, що вони бачили й чули раніше.

В сучасній психології існують різні позиції щодо становлення логічних структур мислення у дітей. Усі вони підтримують думку про те, що основу цієї структури закладають саме в дошкільному дитинстві. Безперервне логічне мислення людини формується від часу її народження. Плануючи свою діяльність, людина не замислюється, що будь-яке конкретне завдання має багато векторів розв'язання і досягнути мети, в абсолютному вимірі, неможливо. Із часом ми переконаємося, вирішення проблеми досягається різними шляхами, й алгоритмів діяльності є безліч.

Логічне мислення дитини старшого дошкільного віку передбачає наявність таких складників: уміння орієнтуватися на суттєві ознаки об'єктів і явищ, уміння підкорятися законам логіки, організовувати свої дії відповідно до цих законів, уміння робити логічні операції, свідомо їх аргументувати, уміння будувати гіпотези і робити

наслідки із даних посилань.

Розвиток логічного мислення, як і будь-який процес становлення особистості, – це внутрішньо необхідний рух живої системи від нижчих до вищих рівнів її функціонування, це якісні зміни в цілому, перехід від нижчих структур пізнання до вищих. Розвиток логічного мислення відбувається одночасно й у взаємодії, на основі формування таких якостей: уміння виділяти суть питання (висловлення), відмежовуватися від неістотних деталей (абстрагуватися); переходити від конкретної ситуації до схематичної, не опускаючи нічого істотного, створювати більш просту модель; виділяти із загального твердження часткове; доходити логічних висновків з посилань і застосовувати ці висновки; оцінювати ефективність способів різних обчислень, перетворень тощо.

Своєчасне виявлення індивідуальних особливостей дошкільників вже на початкових етапах навчання і послідовне врахування їх у навчальному процесі на основі індивідуального підходу до дітей значною мірою дає можливість запобігти майбутнім порушенням навчальної діяльності. Однак не завжди вдається повною мірою визначити вказані особливості безпосередньо з аналізу роботи дитини на занятті. Для цього вихователь повинен мати багатий досвід і глибоку спостережливість. Тому в педагогічній психології розроблені спеціальні методичні засоби для виявлення індивідуальних особливостей розумової діяльності дітей. Щоправда, такі методи мають переважно експериментальний характер, бо потребують індивідуального підходу до кожної дитини та значного часу для одержання та обробки даних [2, с. 11].

Дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних, фізичних та культурних потреб. Тому дошкільний заклад має створити умови для повноцінного оволодіння дітьми загальнопізнавальними вміннями й навичками, самовираження в різних видах діяльності, що сприятиме їхньому розвитку та мисленню. Згідно з концепцією Л. С. Виготського, в основі психічного розвитку дитини лежить зміна різних типів її діяльності, які вона реалізує в спілкуванні з дорослими. Кожному віковому періоду життя дитини відповідає особливий тип діяльності, який визначає виникнення й розвиток головних психічних новоутворень цього віку. Для дошкільного віку характерною є гра, при виконанні якої дитина засвоює основи теоретичної свідомості і мислення, зокрема і логічного.

У дошкільному віці діти починають пізнавати світ за допомогою мислення — суспільно зумовленого психічного процесу, який полягає в узагальненому й опосередкованому відображенні дійсності. Його розвиток у дошкільнят залежить від розвитку уяви. Дитина механічно замінює у грі одні предмети іншими, надаючи їм невластивих, але окреслених правилами гри нових функцій. Пізніше предмети вона замінює образами, у зв'язку з чим відпадає необхідність практичної дії з ними.

Можливість опанувати у дошкільному віці логічні операції, здатність до засвоєння понять, означає, що це повинне бути основним завданням розумового виховання дітей.

Корекційно-розвивальні заняття, метою яких є стимулювання пізнавальних психічних процесів та

пізнавальної активності дітей, повинні містити в собі розумові ігри, вправи, завдання. Застосування методики теорії розв'язання винахідницьких завдань на заняттях, та під час ігор, допомогло нам розвинути дитяче мислення, творчість та вміння приймати нестандартні нові рішення. Діти охоче чекають інтелектуальних ігор, придумують казки, оповідання, доводять, аргументують свою думку. Малята стали допитливіші, сміливіші, вони мають гнучке мислення, приймають сміливі рішення, привчаються використовувати різні прийоми для досягнення мети та переборюють страх перед будь-якою ідеєю (яка вважалася неможливою).

Нові ідеї, зміст та форма реалізації теорії розв'язання винахідницьких завдань вимагають від вихователів (педагогів) особливої підготовки, яка націлює на творче ставлення до роботи, дає можливість самостійно комбінувати методи й прийоми, впливає на підвищення ефективності навчання та виховання [4, с. 27].

Дитина є суб'єктом виховання, самовдосконалення засобами як навчальних програм, так і природного середовища, навколишньої діяльності, спілкування з людьми.

Як засвідчує досвід практичної роботи, розвитку мислення сприяє прогрес дитини в оволодінні мовленням, розширенні життєвого досвіду. Варто застерегти, що механічне запам'ятовування різноманітної інформації, фрагментарної та хаотичної, копіювання дорослих міркувань не сприятливе для розвитку мислення дошкільника. Головне — формувати мислення, спрямоване на усвідомлення дитиною навколишньої дійсності, як складову творчого ставлення дитини до оточуючого (М.М. Поддяков) [2, с. 176].

У традиційних вітчизняних програмах навчання і виховання дошкільнят логічний компонент не подано, внаслідок чого проблема формування у дітей логічних умінь випадає з переліку педагогічних завдань. Актуалізація цього питання зумовлена часом, оскільки нова епоха висуває підвищені вимоги до вміння людини свідомо ставитися до життя.

Відповідно до положень Базового компонента дошкільної освіти вихователь повинен діагностувати у вихованців уміння міркувати, орієнтуватися в усьому, що їх оточує, належно оцінювати життєві ситуації, приймати самостійні рішення, аргументувати свої міркування, помічати і розкривати причинно-наслідкові зв'язки в докільці. Усі названі вміння є складниками здібностей розумового розвитку дошкільнят. Відтак, найважливіше не просто дати дітям певні знання, визначити відповідні навички, а й сформувати їх як особистісні. Тому головний напрямок, який мають обрати вихователі у роботі з дітьми старшого дошкільного віку, – розвиток логічного мислення у дітей під час ознайомлення з довколишнім світом у всіх його взаємозв'язках і залежностях.

Кожна хвилина перебування дитини в дошкільному навчальному закладі — це розумно заповнений час її діяльністю, участь у спільній справі взаємодії з однолітками, робота наодинці, підгрупами, поділ своїми думками, мріями, переживаннями.

Передумовою розвитку розумових здібностей дошкільнят є цілеспрямована робота над удосконаленням їхнього логічного мислення. Діти повинні змалку вчитися, по-перше, слухати читання або розповіді вихователів, по-

друге, важливо формувати в маленьких „чомусиків” уміння переказувати прослухане в логічній послідовності, не випускаючи важливі епізоди з художнього оповідання, казки чи іншого літературного твору.

Цілеспрямовано працюючи над розвитком логічного мислення у дітей, їх можна навчити виділяти в творах істотне, головне, порівнювати твори, дійових осіб, класифікувати, зіставляти, знаходити ознаки подібності та відмінності в предметах, явищах, робити висновки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, прослуханого, об'єднувати видові поняття в родові, знаходити зайві предмети у групі слів, об'єднаних одним родом тощо.

З метою поглибленого розвитку логічного мислення, виявлення та розвитку потенційних можливостей дошкільнят й молодших школярів слід розробити систему навчально-методичного матеріалу, який можна використовувати на інтегрованих заняттях в дошкільному закладі з розвитку мовлення, читання, природознавства, ознайомлення з навколишнім.

Характерним для дитини старшого дошкільного віку є удосконалення узгодженої діяльності різних органів чуття. Тому важливим тут є вправління у словесному супроводі ігрових дій, сприймання пояснень педагога в процесі виконання гімнастичних вправ, зображувальної діяльності і навіть одягання. Вдосконалення механізму узгодженої діяльності двох сигнальних систем є фундаментом для розвитку самостійності дій і мислительних операцій.

Дослідження переконливо показали, що розвиток пізнавальних процесів та логічного мислення найбільш активно відбувається у процесі провідної діяльності дошкільнят, якою є для них гра і дослідження здійснені головним чином в процесі традиційної організації навчання. Проте роль проблемного навчання, яке є одним із типів розвиваючого навчання і ґрунтується на здобутті нових знань дошкільником шляхом рішення теоретичних та практичних проблем, залишається недостатньо з'ясована як теоретично, так і експериментально.

Прийнято вважати, що мислення є активним пізнавальним процесом, коли шляхом міркування формуються нові поняття і судження, виявляються нові зв'язки, відношення і властивості об'єктів і явищ, потрібні для більш успішної оцінки ситуації і досягнення кінцевого результату. Нові зв'язки, відношення і властивості об'єктів (явищ) можуть діагностуватися як інтуїтивно, так і шляхом логічних операцій. При цьому інтуїтивні підсвідомо служать основою для логічних операцій. У той же час, логічні операції можуть стати джерелом інтуїтивно-підсвідомої інформації для логічного процесу. Інтуїтивні зв'язки представляють таким чином багатий резерв для логічних операцій. Мислення виконує підготовчу аналітико-синтетичну діяльність і мобілізує практичну активність [3, с. 98].

Слід звернути увагу на той факт, що на практиці мислення, як окремого психічного процесу, не існує. Воно присутнє у всіх інших пізнавальних процесах, зокрема у сприйнятті, увазі, уяві, пам'яті, мові. Вищі форми цих процесів обов'язково пов'язані з мисленням, і ступінь його участі у цих пізнавальних процесах визначає їх рівень розвитку. Тобто, мислення – це рух ідей, що розкривають суть речей. Його результатом є не образ, а певна думка, ідея. Специфічним результатом мислення може виступити

поняття – узагальнене відображення класу предметів у їх найбільш загальних та істотних властивостях.

Проведені дослідження і педагогічна практика розкривають багаті можливості дітей дошкільного віку в засвоєнні ними елементарних форм логічного мислення. Вагомий чинник в організації навчально-виховного процесу закладів освіти – створення варіативних організаційних освітніх структур, таких як: ліцеї, гімназії, коледжі, колеґіуми, школи-дитячі установи, школи-комплекси, важливе місце посідає впровадження в освітньо-виховну діяльність з дітьми інтерактивних форм роботи та інновацій. Педагогічні інновації – це загальна назва нового педагогічного продукту (теоретичного, практичного), що втілюється у навчально-виховний процес – концепції, теорії, системи, моделі, методики, технології, методи, прийоми.

Педагогічні інновації, як і будь-які інші нововведення, породжують проблеми, пов'язані з необхідністю поєднання інноваційних програм із державними програмами виховання і навчання, співіснування різних педагогічних концепцій. Вони потребують принципово нових методичних розробок, вищої якості педагогічного новаторства.

Логічні прийоми й операції є основними компонентами логічного мислення, що починає інтенсивно розвиватися саме в старшому дошкільному віці. Розумовий розвиток старших дошкільників проявляється не тільки в інтелектуальній сфері, але й у пізнавальних інтересах, відносно дитини до навчання. Як показники розумового розвитку дошкільників можуть служити наступні уміння переносити прийоми дій на навчальну та позанавчальну діяльність, уміння використовувати логічні прийоми та операції, вибирати їх, перетворювати заданий матеріал при переносі прийомів. Більшою мірою сприяє цьому продуктивна діяльність, що пов'язана з активною роботою мислення й знаходить своє вираження в таких розумових прийомах, як: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення. Ці розумові прийоми є складеною одиницею операцій або форм логічного мислення: поняття, судження, умовиводу. Процес розвитку не являє собою чогось ізольованого від загальної роботи вихователя і дошкільника, не може бути додатковим навантаженням. Весь процес навчання, якщо він правильно організований, повинен бути в той же час процесом, що розвиває логічне мислення дошкільників. Для цього потрібна лише доцільна методика.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Отже, використання в навчально-виховній роботі прийомів логічного мислення (порівняння, аналізу, синтезу, конкретизації, узагальнення), робота над поняттями, судженнями, умовиводами – все це збагачує педагогічний процес, робить його більш змістовним, посилює його вплив на всебічний розвиток дошкільників. Розвиток мислення дитини-дошкільника забезпечується узагальненням і ускладненням його практики та засвоєнням способів самої розумової діяльності.

Подальшого вивчення потребує проблема теоретичного обґрунтування педагогічних засад розвитку логічного мислення у старших дошкільників; доведення залежності ефективності розвитку логічного мислення дошкільників від особливостей організації навчально-ігрової діяльності в умовах особистісно-орієнтованого навчання; взаємозв'язку між дошкільними навчальними закладами і школами.

Список використаних джерел

1. Бурлаков Ю. А. Механизмы речи и мышления: учебно-методическое пособие / Ю. А. Бурлаков. – М. : Изд-во МГУ, 1995. -64 с.
2. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: навчальний посібник / Т. В. Дуткевич. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 392 с.
3. Зак А. З. Различия в мышлении детей: учеб. – метод. пособие / А. З. Зак ; Рос. открытый ун-т. – М. : [б. и.], 1992. – 128 с.
4. Тихомирова Л.Ф., Басов А.В.. Развитие логического мышления детей / Л.Ф. Тихомирова, А.В. Басов. - Ярославль : „Академия развития”, 1996.
5. Любченко І.І. Педагогічні засади розвитку логічного мислення у старших дошкільників, інноваційні підходи виконання концепції розвитку дошкільної освіти 2010-2016р.: навчально-методичний посібник / І.І.Любченко. – Умань : ВПЦ „Візаві”. - 2011. -134с.
6. Любченко І. І. Особливості розвитку логічного мислення у початковій ланці шкільництва / І. І. Любченко // Збірник наукових праць Харківського педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Теорія та методика навчання та виховання» : зб. наук. пр. / за заг. редакцією член-кор. НАПН України А. В. Троцько. – Харків : ХНПУ, 2011. – Вип. 30. – С. 79-86.
7. Методы логических исследований: сборник / АН СССР, Ин-т философии ; [отв. ред. З. Н. Микеладзе]. – Тбилиси : Изд-во «Мецниереба», 1987. – 151 с.

В статті проаналізовано роботу по внедрению логико-математического развития в дошкольном учебном учреждении с помощью инновационной деятельности. Формирование личности ребенка, обучение детей творчески мыслить, воспитание активного отношения к получению знаний, развитие их интеллектуальных и творческих способностей, логического мышления, нравственное развитие, патриотизм, усвоение нравственных норм - задача, важность которых определяется требованиями времени.

Ключевые слова: инновационная деятельность, внедрение, логико-математическое развитие, мышление, логическое мышление, старшие дошкольники.

The work of increase logic-mathematic development at the kindergarten with the help of innovation (technologies) activity has been analyzed article. Formation of a child's personality, teaching children to think creatively, the upbringing of active attitude towards studying, the development of children's intellectual and creative abilities and logical thinking, moral development, patriotism and acquiring ethic standards are the tasks which are determined by the demands of time. The necessity of introduction of interactive technologies in teaching subject that allows radically change of teaching subjects in higher school is demonstrated.

Key words: innovation activity, increase, logic-mathematic development, thinking, logical thinking, senior preschool-age children.

УДК 338.24

Мерзлякова Олена Леонідівна,
кандидат психологічних наук, докторант,
Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих
НАПН України, м. Київ

АЛГОРИТМ ДОБОРУ ЗМІСТУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОВІДОМЛЕННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

У статті визначено необхідність психологічного налаштування педагога до роботи в нових інформаційних умовах. Окрім оволодіння вчителем технічними навичками застосування ІКТ, не менш важливим сьогодні постає напрацювання алгоритмів обробки великих обсягів інформації та вмінь індивідуального добору цієї інформації в конкретній навчальній ситуації. Автором розглянуто досліджувану проблему в розрізі педагогічної практики, зокрема, під час занять з вчителями загально-освітнього навчального закладу та викладачами професійної школи. Розкрито змістовне навантаження структурних елементів алгоритму підготовки інформаційного повідомлення, які позначені ключовими питаннями “Кому?”, “Що?”, “Як?”, “Де?”.

Ключові слова: інформатизація освіти, інформаційна грамотність вчителя, алгоритм добору інформації, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. Інформаційні ресурси науково-технічного та соціально-економічного розвитку суспільства стають сьогодні визначальним фактором його Тому здатність тієї чи іншої країни формувати, зберігати,